

Proeven van gespreksvaardigheid

Sinds september 2003 kent de NT2 Profieltoets Alfabetisering een nieuw onderdeel: gespreksvaardigheid. Daarin worden spreek- en luistervaardigheid gemeten aan de hand van zogenaamde communicatie-assessments. Dat zijn opdrachten waarbij cursisten in een zo reëel mogelijke situatie hun gespreksvaardigheid kunnen tonen zonder dat leesvaardigheid daarbij een rol speelt. Fokje Rypma en Tineke Bos van de Taalschool van het Da Vinci College te Dordrecht probeerden deze nieuwe vorm van toetsing uit. Ineke van de Craats vroeg naar hun ervaringen.

INEKE VAN DE CRAATS/RADBOD UNIVERSITEIT NIJMEGEN

Proeftoets

In januari 2004 begonnen Fokje Rypma en Tineke Bos met de voorbereidingen voor het afnemen van een proeftoets van het nieuwe onderdeel gespreksvaardigheid in de NT2 Profieltoets Alfabetisering (zie ALFA-nieuws 2003, 4). De handleiding grondig lezen en samen de details bespreken was de eerste stap. Omdat al snel duidelijk was dat de organisatie rond zo'n (proef)afname nogal wat voeten in de aarde had, wilden ze ook andere alfadocenten graag in het experiment betrekken. Ze stelden hun plannen op schrift en vroegen collega's om reacties. Die konden ook cursisten opgeven die zij in staat achtten een van de niveaus A1, A2 of B1 (Raamwerk NT2) te halen. De proef was bedoeld om cursisten voor te bereiden op een toets in de vorm van een communicatie-assessment, maar natuurlijk ook om zelf ervaring op te doen met de opzet en organisatie ervan. De volgende situaties zouden in de proeftoets geoefend worden:

- kennismaking;
- iets vragen aan de receptie;

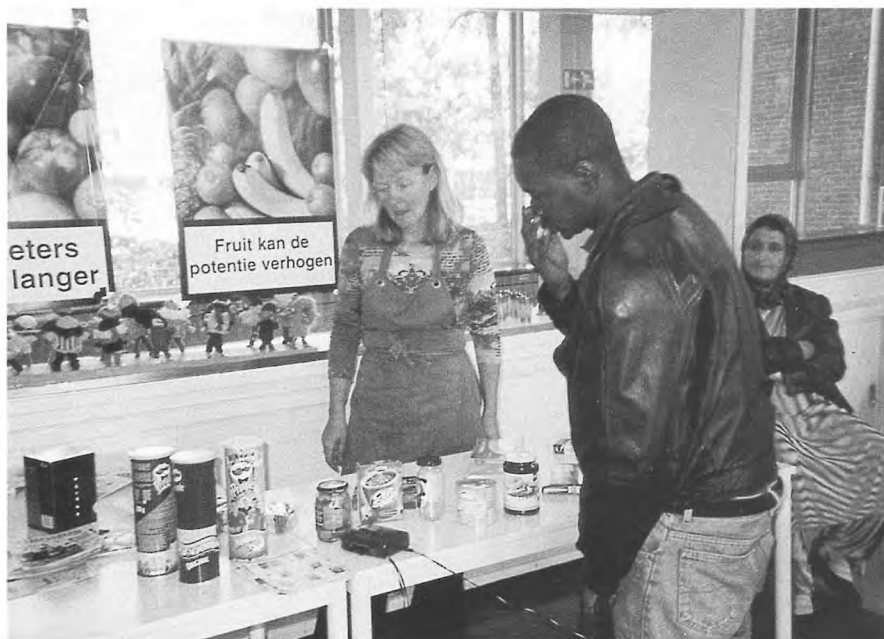
- informatie vragen over lesdagen en lokalen;
- iets bestellen in de kantine;
- iets kopen in de winkel;
- informatie vragen over de vakantie.

De functie van de proeftoets was om cursisten te selecteren voor de echte toets. Als tijdens de proefsessie duidelij-

lijk zou worden dat de cursisten nog te ver van het vereiste niveau af waren, zouden zij niet uitgenodigd worden voor de echte toets.

Afname van de proeftoets

In februari werd uiteindelijk met zeven cursisten de proeftoets gehouden. Vijf van die cursisten hadden de overige

Iets kopen in de winkel

naam cursist:	Mohawa			
	verstaan- baarheid	verloop	inhoud	niveau
opdracht 1 kennismaking	goed	onderhoudt het gesprek	goed, korte antwoorden	A1 A2
opdracht 2 receptie	goed	voldoende	probeert te onderhandelen, grammaticale fouten	A1 A2
opdracht 3 informatie les- dagen/lokalen	goed	voldoende	boodschap komt over, zinsvolgorde niet correct	A1 A2
opdracht 4 kantine	goed	voldoende	begrijpt niet alles in het gesprek	A1 A1
opdracht 5 winkel	goed	neemt veel initiatief	goed	A1 A2
opdracht 6 vragen vakantie	goed	vraagt om verduidelijking	voldoende	A1 A1
opmerkingen		heeft een grote woordenschat, wij hoeven niet door te vragen	actieve deelname	cursist wordt opgeroepen

naam cursist:	Esparo			
	verstaan- baarheid	verloop	inhoud	niveau
opdracht 1 kennismaking	voldoende	moeizaam	erg kort, weinig woorden	A1 beginner
opdracht 2 receptie	voldoende	moeizaam	geen zinnen, weinig woorden en verkeerde woorden, boodschap kwam niet over	A1 ---
opdracht 3 informatie les- dagen/lokalen	voldoende	moeizaam	idem	A1 --
opdracht 4 kantine	voldoende	moeizaam	boodschap duidelijk, erg weinig woorden, meer met gebaren	A1 A1
opdracht 5 winkel	voldoende	goed	boodschap duidelijk, weinig woorden maar voldoende	A1 A1
opdracht 6 vragen vakantie	te moeilijk			niet uitge- voerd
opmerkingen				cursist wordt niet op- geroepen

Figuur 1: Observatieformulier proeftoets gespreksvaardigheid ingevuld voor een cursist die wel opgeroepen wordt voor de profieltoets en een cursist die niet opgeroepen wordt

onderdelen van de NT2 Profieltoets Alfabetisering toen al gemaakt, de andere twee zouden dat in maart doen. Om de toetsituatie zo levensecht mogelijk te laten zijn, werd de opdracht uitgevoerd bij de receptie en in de kantine van de Taalschool. Alle cursisten voerden achter elkaar de opdracht uit en hoorden en zagen dus steeds hoe anderen de opdracht uitvoerden. Daarna kregen ze allen feedback van de docenten en vervolgens kwam de volgende opdracht. Voor iedere cursist was een formulier gemaakt (figuur 1) waarop de verschillende situaties beoordeeld werden op drie aspecten:

- Verstaanbaarheid: de cursist mag een hoorbaar accent hebben, maar moet verstaanbaar zijn voor mensen die geregeld met anderstaligen spreken.
- Verloop van het gesprek: de uitingen van de cursist moeten een natuurlijke bijdrage aan het gesprek vormen.
- Inhoud: het gesprek moet voldoen aan de normen voor het taalgebruik van de cursist die in de handleiding staan.

Het gesprek werd als voldoende beoordeeld als alle drie aspecten voldoende waren volgens de richtlijnen voor de niveaus A1, A2 en B1, die staan in de handleiding van de Profieltoets Alfabetisering (blz. 50-53). In de kolom 'niveau' (figuur 1) wordt bovenaan aangegeven op welk niveau getoetst werd en onderaan op welk niveau gescoord werd (bijvoorbeeld 'A2', 'beginner' of '---' als geen enkel niveau gehaald werd). Steeds was een van beide docenten gespreksvoerder, terwijl de ander observeerde. Degene die observeerde, vulde ook het observatieverslag in.

De echte toets

Een maand na de proeftoets werd met vijf cursisten de echte toets gehouden,

geheel volgens de handleiding van de NT2 Profieltoets Alfabetisering. Bij die toets werden op drie niveaus gesprekken gevoerd in de volgende situaties:

- niveau A1: huisarts (afspraak maken, klacht vertellen op het spreekuur), winkel (iets kopen en afrekenen);
- niveau A2: buurthuis (informatie vragen), opleiding (informatie vragen), postkantoor (vragen stellen);
- niveau B1: CWI (werk zoeken).

Tijdens de echte toets was er voor iedere cursist een halfuur gereserveerd en werden alle gesprekken op geluidscassettes opgenomen. Naderhand werden de opnames nogmaals beluisterd door beide docenten. Beiden hadden weliswaar om de beurt geobserveerd en dus zo objectief mogelijk beoordeeld, maar toch werd na het beluisteren van de cassettes de observatie herhaaldelijk bijgesteld. Beide docenten bemerkten dat zij, door hun betrokkenheid en aanwezigheid bij het gesprek, geneigd waren het taalniveau aanvankelijk te hoog in te schatten. Van de vijf cursisten die deelnamen, haalden vier cursisten niveau A1 en één cursist niveau A2.

Ervaringen

Een belangrijk verschil tussen de proef-toets en de echte toets was dat de meeste cursisten veel baat hadden bij het voorbeeld van een ander. Ze presteerden duidelijk beter bij de proeftoets doordat er meestal iemand voorging en doordat er feedback gegeven werd en ze weer even tijd hadden tot de volgende opdracht. Tijdens de echte toets miste men de steun van de anderen. Toch waren de cursisten zeer tevreden, zowel over de proeftoets als over de echte toets. De toetsafnemers vonden dat deze vorm van toetsen veel meer opleverde dan de oude spreektoets met cassettebandjes. In

docent	cursist
<i>groet</i> 'Goedemorgen.'	
	<i>groet</i> 'Goedemorgen.'
<i>vraagt of hij/zij hem/haar kan helpen</i> 'Waarmee kan ik u helpen?'	
	<i>zegt dat hij/zij een abonnement wil en vraagt naar de prijs</i> 'Ik wil graag een abonnement. Wat kost dat?'
<i>vraagt voor wie het abonnement is</i> 'Voor wie is het abonnement?'	
<i>... en zo nog minimaal zeven beurten</i>	

Figuur 2: Leidraad voor het gesprek

de oude spreektoets zorgden de plaatjes vaak voor verwarring. Ze waren een bron van verkeerde interpretatie. 'U botst per ongeluk tegen iemand op' werd bijvoorbeeld geïnterpreteerd als mensen die aan het dansen zijn. Ook opdrachten als 'Kijk naar het plaatje en benoem het belangrijkste deel' veroorzaakten vaak verwarring. Wat doet bijvoorbeeld een geoefend alfacursist als er een klok op een plaatje te vinden is? Hij noemt de tijd die de klok op het plaatje aangeeft. Maar niet alleen de vorm van de opdrachten, ook het werken met een cassettebandje in een toets leverde veel problemen op die niets te maken hadden met gespreksvaardigheid.

In de bijna reële situatie van het communicatie-assessment komen de cursisten veel beter tot hun recht. Soms dagen ze de docenten zelfs uit in hun rol. Een cursist was zo vindingrijk te zeggen dat ze wou pinnen in plaats van met contact geld betalen. Humor in de toets! Van de vijf cursisten die nu niveau A1 en A2 haalden, is de verwachting dat er slechts één niveau 1 gehaald zou hebben op de oude toets met het bandje. En dat waarschijnlijk ook nog alleen met veel begeleiding van de docent. Het zou inte-

ressant zijn om eens de proef op de som te nemen en een cursist zowel de oude als de nieuwe toets te laten doen. De functionele context maakt dat deze vorm van toetsing ook beter past bij competentiegericht onderwijs en direct is in te passen in de portfoliomethodiek. Niet alleen wordt het gesprekje beoordeeld aan de hand van de niveaus van het Europese Raamwerk (*Common European Framework of Reference*), maar ook kan het cassettebandje toegevoegd worden aan het portfolio van de cursist. De organisatie vergde de nodige tijd, maar dat kan verminderen als er meer ervaring is opgedaan. De proeftoets was nuttig maar zou bijvoorbeeld best vervangen kunnen worden door een oefenhoek in de klas, waar regelmatig zulke gesprekjes plaats kunnen vinden. De ene week is de hoek bijvoorbeeld een postkantoor, de volgende week een ontvangstbalie.

Richtlijnen aanhouden

Het communicatie-assessment toetst zeer zeker gespreksvaardigheid, en geen andere vaardigheden als lees-

lees verder op pag. 25

Informatie vragen over lesdagen en lokalen

vaardigheid en toetsvaardigheid. Het is dan ook in hoge mate valide. Maar hoe betrouwbaar is zo'n assessment? Een betrouwbare toets moet dezelfde resultaten opleveren wanneer hij, bij wijze van spreken, een dag later herhaald wordt of door een ander docentenpaar wordt afgenomen. Dat vereist een grote objectiviteit die alleen haalbaar is als de docenten heel precies omgaan met de richtlijnen en de leidraad voor het gesprek (figuur 2) precies volgen.

Ieder gesprek heeft zo een minimaal aantal beurtwisselingen en bevat dus evenveel momenten van evaluatie. Om de objectiviteit te waarborgen is het belangrijk de gesproken tekst nog eens te

beluisteren en bereid te zijn het aanvankelijke oordeel bij te stellen. Dat vereist meer tijd dan de vijf minuten die de handleiding daarvoor aangeeft. De twee docenten van het Da Vinci College waren heel blij met het feit dat ze die tijd ook gekregen hadden. Het is zeker raadzaam ook bij volgende afnamesessies ruim tijd uit te trekken voor het geven van een weloverwogen en objectieve beoordeling.

Verwijzingen

NT2 Profieltoets Alfabetisering (2003)

Bureau ICE

Tel 0344 603 434

Fax 0344 604 003

e-mail info@bureau-ice.nl

internet www.bureau-ice.nl

Een NT2-groep Ouderparticipatie

In een gemengde, duale NT2-groep van niveau 0,5 tot 2 wordt gewerkt met cursisten die meestal in eigen land enkele jaren naar school geweest zijn. Het blijkt dat cursisten met het hoogste leesniveau redelijk zelfstandig de krant kunnen lezen en in een groepje vragen over een artikel kunnen beantwoorden. De docent schrijft voor hen enkele vragen bij de artikelen op en zij gaan aan het werk. De andere cursisten werken met de docent samen op de wijze zoals beschreven bij ANT2-groepen. Natuurlijk wordt, net als in de andere groepen, ook gekeken naar hoe een krant in elkaar steekt.

In de groep Ouderparticipatie wordt, naast de actuele artikelen, gebruik gemaakt van artikelen over speciale, aan ouderparticipatie verwante onderwerpen zoals snoepen, sporten en bewegen, zinloos geweld, alcohol, de dokter of feesten als Sint Maarten en het Suikerfeest.

Multifunctioneel

Hoewel voor veel alfa-cursisten het zelfstandig lezen van de krant als geheel niet is weggelegd, levert de krant wel degelijk een bijdrage aan het overbrengen van de actualiteit en andere wetenswaardigheden. De cursisten worden gestimuleerd hierover na te denken, te praten en zich een mening te vormen. Door meer kennis van hoe een krant in elkaar zit, pakken sommige cursisten nu sneller een andere krant om daar eens in te kijken. Ook is het een stimulans om het nieuws op de tv vaker te volgen. Cursisten leren ook verschillende strategieën te gebruiken om te achterhalen waar een tekst over gaat en ze leren die informatie te koppelen aan wat ze al weten. Wat meer gevorderde cursisten oefenen uiteraard ook hun leesvaardigheid.

Inlichtingen:

secretariaat@okee-krant.nl

www.okee-krant.nl of

www.eenvoudigcommuniceren.nl

Zie ook de rubriek Signalementen.